

IJODKORLIKNING TA'RIFI, MOHIYATI VA UNING TA'LIMDAGI ROLI

Ochilova Dilbar

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ijodkorlik tushunchasi, uning mohiyati va ta'lim jarayonidagi o'rni batafsil tahlil qilinadi. Ijodkorlikning nazariy asoslari, pedagogik kontekstdagi ahamiyati, o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishidagi roli o'rganiladi. Shuningdek, ijodiy faoliyatni rivojlantirish metodikasi va pedagogik muhitning ahamiyati haqida ma'lumotlar keltiriladi. Maqola o'zbek ilmiy manbalariga tayangan holda, amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

KALIT SO'ZLAR: Ijodkorlik, kreativlik, pedagogik yondashuv, ta'lim, shaxsiy rivojlanish, metodik usullar.

KIRISH

Ijodkorlik — insonning yangi g'oyalarni yaratish, mavjud bilim va tajribalarni yangi shakllarga keltirish qobiliyati bo'lib, u nafaqat san'at va fan sohasida, balki ta'lim jarayonida ham muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida ijodkorlikni rivojlantirish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, muammolarni yechish qobiliyatini, kreativ va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim konsepsiyasida shaxsning ijodiy salohiyatini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bois, ijodkorlik tushunchasini nazariy jihatdan aniqlash, uning mohiyatini ochib berish va ta'lim jarayonida samarali metodikalarni qo'llash muhimdir.

ASOSIY QISM

1. Ijodkorlik tushunchasi va ta'rifi

Ijodkorlik ko'plab olimlar tomonidan turlicha talqin qilinadi. O'zbekiston pedagogik adabiyotlarida ijodkorlik — bu shaxsning yangi g'oyalarni yaratish, mavjud bilim va ko'nikmalarni yangi uslubda qo'llash, shuningdek, muammolarni original yechimlar bilan hal qilish qobiliyati sifatida ta'riflanadi (Usmonaliyev, 2024). Psixologik jihatdan ijodkorlik insonning original fikrlash, tasavvur va yangi g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini anglatadi.

Ijodkorlikning mohiyati shaxsning ichki salohiyati, qiziqish va motivatsiyasi, shuningdek tashqi sharoitlar bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois, ijodiy faoliyat nafaqat

shaxsiy xususiyatlarga, balki pedagogik muhit va ta'lim metodlariga ham bog'liqdir (Kenjayeva, 2025).

2. Ijodkorlik va ta'limdagi roli

Ta'lim jarayonida ijodkorlikni rivojlantirishning bir necha asosiy maqsadlari mavjud:

- O'quvchilarning mustaqil fikrlash va muammolarni yechish ko'nikmalarini oshirish.
- Kreativ yondashuv orqali bilimlarni amaliyotga tatbiq qilish.
- Shaxsning ichki motivatsiyasini kuchaytirish va o'z-o'zini rivojlantirishga rag'batlantirish.
- Guruhda va individual ishda samarali muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish (Qurbonov, 2024).

Pedagogik jarayonda ijodkorlikni rivojlantirish uchun turli metodik vositalar qo'llaniladi:

- **Muammoli o'qitish:** O'quvchilarga bir necha yechim variantlari mavjud bo'lgan vazifalar berish orqali fikrlashni rivojlantirish.
- **Loyiha metodikasi:** O'quvchilar mustaqil yoki guruhda yangi g'oyalarni amalga oshirish orqali ijodiy qobiliyatlarini oshiradi.
- **Rol o'yinlari va drammatizatsiya:** Turli vaziyatlarda ijodiy yondashuvni qo'llash imkonini yaratadi.
- **Fikr bo'roni (brainstorming):** Guruhda erkin fikr almashuvi orqali yangi g'oyalarni uyg'otadi (Islamova, 2025).

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish shuningdek, ta'limning har bir bosqichida — boshlang'ich, o'rta va yuqori maktablarda — turli darajada qo'llanilishi kerak. Masalan, boshlang'ich sinflarda ijodiy o'yinlar va hikoyalar orqali, o'rta va yuqori sinflarda esa loyiha ishlari va tajriba metodlari orqali ijodiy salohiyatni shakllantirish mumkin (Mirzaeva, 2022).

3. Ijodkorlikni rivojlantirish omillari

Ijodiy salohiyatni rivojlantirish bir nechta omillarga bog'liq:

- **Shaxsiy omillar:** qiziqish, motivatsiya, tasavvur, intellektual qobiliyatlar.
- **Pedagogik omillar:** o'qituvchining yondashuvi, ta'lim metodlari, dars muhitining kreativligi.

Ijtimoiy omillar: jamiyatning ijtimoiy sharoiti, oila va do'stlar ta'siri, hamkorlikdagi faoliyat. **Ijodkorlik tushunchasi va ta'rifi**
Ijodkorlik — insonning yangi, original g'oyalarni ishlab chiqish, mavjud bilimlarni yangi shakl va kontekstda qo'llash qobiliyati sifatida tavsiflanadi. Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda ijodkorlik shaxsning mustaqil fikrlashini, analitik va tanqidiy tafakkurini rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi (Usmonaliyev, 2024). Shu bilan birga, psixologik tadqiqotlar ijodkorlikni shaxsning yuqori motivatsiyasi va ichki qiziqishlari bilan bog'laydi. Masalan, ijodkor shaxs qiyin vaziyatlarda yangi yechimlar topishga intiladi va xatolarni tajriba sifatida qabul qiladi (Kenjayeva, 2025).

2. Ijodkorlik va ta'limdagi roli

Ta'limda ijodkorlik o'quvchilarning kognitiv, ijtimoiy va emosional rivojlanishiga xizmat qiladi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy metodlarni qo'llash orqali o'quvchilar nafaqat bilimlarni tezroq egallaydi, balki ularni mustaqil ravishda amaliyotga tadbiiq qilishi mumkin (Islamova, 2025).

Pedagogik jarayonda ijodkorlikni rivojlantirishning yangi yondashuvlari:

- **Integratsiyalashgan fan metodlari:** Turli fanlarni birlashtirib, o'quvchilarga loyiha ishlari orqali ijodiy yechimlarni topishga imkon yaratadi. Masalan, matematika va san'atni birlashtirib dizayn loyihasi yaratish.
- **Raqamli va virtual vositalar:** Interaktiv dasturlar va onlayn platformalar yordamida o'quvchilar muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvlarni rivojlantiradi. Masalan, virtual laboratoriya yoki hikoya yaratish ilovalari.
- **Gamifikatsiya:** O'quv jarayonini o'yin elementlari bilan boyitish ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi. O'quvchilar musobaqalar va mini-loyihalar orqali o'z g'oyalarini namoyish etadi.

Ijodkorlikning ta'limdagi roli shunchaki bilim berish bilan cheklanmaydi; u shuningdek, shaxsning muammolarni yechish, innovatsion yondashuv va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi (Qurbonov, 2024). Shu bilan birga, ijodiy qobiliyatlarni baholashda o'quvchilarning natijalari bilan birga, ularning jarayonda ko'rsatgan yondashuvlari, kreativ g'oyalari ham e'tiborga olinadi.

4. Ijodkorlikni rivojlantirish metodikasi

Yangi metodik yondashuvlar ijodiy salohiyatni shakllantirishda samarali bo'lib, quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

- **Loyiha asosida o‘qitish:** O‘quvchilar mustaqil yoki guruhda loyiha yaratadi, bu jarayon ijodiy fikrlashni faollashtiradi.
- **Problema-muhit yaratish:** O‘quvchilarga yechimi bir nechta variantlarda bo‘lgan vazifalar beriladi, ular alternativ yondashuvlarni o‘rganadi va ijodiy yechimlar topadi.
- **Kognitiv strategiyalarni qo‘llash:** O‘quvchilar tasavvur, analogiya va metafora yordamida yangi g‘oyalarni ishlab chiqadi.
- **Refleksiya va tahlil:** O‘quvchilar o‘z ijodiy faoliyatini baholaydi, o‘z xatolarini tahlil qiladi va natijalarni takomillashtiradi.

Yaqinda o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijodiy metodlarni muntazam qo‘llash o‘quvchilarning muammolarni yechish tezligi va innovatsion fikrlash darajasini 25–30% ga oshiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy-muloqot faoliyatini qo‘llash o‘quvchilarning guruhda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi va ular o‘z g‘oyalarni boshqalarga aniq yetkazish imkoniyatiga ega bo‘ladi (Mirzaeva, 2022).

5. Ijodiy faoliyatni rag‘batlantirish

Ijodkorlikni shakllantirish uchun muhim jihat — o‘quvchilarga erkin fikr yuritish va xatolardan qo‘rqmaslik muhitini yaratishdir. Buning uchun:

- Sinfda savol-javob va fikr almashuv mashg‘ulotlarini muntazam tashkil qilish.
- O‘quvchilarning har bir g‘oyasi qadrlanishi va rag‘batlantirilishi.
- Kreativ vazifalarni kundalik dars jarayoniga kiritish.

Pedagoglar ijodiy salohiyatni rivojlantirish uchun interaktiv texnologiyalar, raqamli vositalar va amaliy loyihalardan foydalanishlari tavsiya etiladi. Bu esa o‘quvchilarda mustaqil fikrlash va ijodiy yechim topish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi (Islamova, 2025). Ijodiy ko‘nikmalarni shakllantirishda muhim jihat — o‘quvchilarga erkin fikr va xatolardan qo‘rqmaslik muhitini yaratishdir. Bu pedagogik yondashuv ijodiy salohiyatni maksimal darajada ochishga yordam beradi (Usmonaliyev, 2024).

XULOSA

Ijodkorlik — zamonaviy ta’lim jarayonida shaxsni rivojlantirishning muhim vositasi bo‘lib, uning ta’limdagi roli katta ahamiyatga ega. Ijodiy fikrlash va ijodiy faoliyat nafaqat bilimlarni mustahkamlashga, balki o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni yechish va innovatsion yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantirishga

xizmat qiladi. Pedagogik metodlar va pedagogik muhit ijodiy salohiyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan samarali metodikalar, interaktiv mashg'ulotlar va loyiha ishlari keng qo'llanilishi lozim.

ADABIYOTLAR

1. Usmonaliyev I. M. (2024). *Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ tasavvurini rivojlantirish va pedagogikada ilmiy ijodkorlik. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 10(1), 218-225.
2. Kenjayeva S.I. (2025). *Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik, psixologik xususiyatlari. Tadqiqotlar*, 56(1), 134-138.
3. Qurbonov N.Y. (2024). *O'qituvchilik faoliyatida ijodkorlik. Jizzax viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi makalasi*.
4. Islamova R.R. (2025). *Talabalarda ijodkorlik faoliyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishda pedagogik yondashuvlar. Ijodkor o'qituvchi, ilmi-metodik jurnal*.
5. Mirzaeva L. (2022). *Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish. Central Asian Journal of Interdisciplinary Studies*.

